

Nasjonal
kommunikasjons-
myndighet

Forsvarsdepartementet
Postboks 8126 Dep.
0032 OSLO

Vår ref.:1805579-2 - 008

Vår dato: 12.2.2019

Deres ref.: 2016/2773-5/FD II/HVA

Deres dato: 12.11.2018

Saksbehandler: Janiche Solheim Justnes

Høringsvar - forslag til ny lov om Etterretningstjenesten

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom) viser til brev fra Forsvarsdepartementet datert 12. november 2018, om høring av forslag til ny lov om Etterretningstjenesten.

Nkom er tilsynsmyndighet for tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett og tjenester etter lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon (ekomloven), herunder oppfølging av ekomlovens bestemmelser om sikkerhet, beredskap og kommunikasjonsvern. Ny sikkerhetslov fastsetter at myndigheter med sektoransvar som fører tilsyn med beskyttelse av informasjon, informasjonssystemer, objekter eller infrastruktur, også skal føre tilsyn med virksomhetenes ansvar etter sikkerhetsloven. Nkom vil dermed få et mer helhetlig ansvar for forebyggende sikkerhet i ekomsektoren.

Nkom kartlegger og gjennomfører tilsyn med Norges viktigste infrastruktur for elektronisk kommunikasjon. I tillegg gjennomfører Nkom risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser) av kritisk infrastruktur med formål å identifisere konkrete tiltak som etter gjennomføring vil øke det nasjonale sikkerhets- og beredskapsnivået.

Nkoms kommentarer til forslag til ny lov om Etterretningstjenesten

Nkom vil peke på flere ekomfaglige forhold ved etablering av tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon (tilrettelagt innhenting), tidligere omtalt som Digitalt grenseforsvar (DGF) i Lysne II-utvalgets rapport¹. En regulert tilgang til kommersielle ekomnett vil gi Etterretningstjenesten økt tilgang til etterretningsrelevant informasjon enn det de har i dag, og gi Etterretningstjenesten økt mulighet til å kartlegge og motvirke ytre trusler mot viktige nasjonale interesser. Det er imidlertid ikke tvilsomt at etablering av tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon er utfordrende i et samfunn som er så digitalisert som Norge, og der kommunikasjonsvernet anses som grunnleggende viktig for tilliten til elektronisk kommunikasjon og digitale tjenester.

Nkom vil understreke viktigheten av kommunikasjonsvernet som skal beskytte integritet og konfidensialitet til brukerne av elektronisk kommunikasjon. Nkom arbeider bredt i forhold til kommunikasjonsvernet, både i form av krav overfor tilbyderne av elektronisk kommunikasjon når det gjelder sikkerhet og stabilitet i nett- og tjenester, og som tilsynsmyndighet overfor tilbyderne etterlevelse av sletteplikt og taushetsplikt etter ekomregelverket.

Lysne II-utvalgets forslag balanserte Etterretningstjenestens behov for tilrettelagt innhenting og samfunnets behov for kontroll med denne innhegningen. I forslag til ny lov om Etterretningstjenesten er denne balansen forskjøvet ved at kontrollmekanismene som foreslås er redusert.

Elektronisk kommunikasjon som både originerer og terminerer i Norge kan bli sendt inn og ut av Norge i transitt gjennom andre land, pr. i dag primært Sverige, men i fremtiden høyst sannsynlig gjennom flere aksesspunkt mellom Norge og utlandet. Svært mye av det man foretar seg på nettet vil passere landegrensene. På bakgrunn av dette er det grunnleggende viktig at det etableres solide rettslige rammer og kontrollfunksjoner for innsamling og deling av informasjon slik at det ikke skjer en uthuling av tilbyders taushetsplikt etter gjeldende ekomregelverk overfor norske personer i Norge.

---

¹ Utvalget ble oppnevnt ved Forsvarsdepartementets brev av 24. februar 2016 med mandat å utrede sentrale problemstillinger knyttet til Etterretningstjenestens mulige tilgang til elektronisk informasjon som kommuniseres i fiberoptiske kabler inn og ut av Norge. Utvalget avga rapport 26. august 2016 om digitalt grenseforsvar (DGF)

Kapittel 2 Organisering, styring og kontroll

Nkom støtter det grunnleggende prinsippet om at Etterretningstjenesten skal være under norsk kontroll, og Nkom er enig med departementet i understrekingen av at offentlighet og åpenhet er grunnleggende viktige elementer i tillitsforholdet mellom borgere og statsforvaltningen.

Til § 2-10 Øvrig tilsyn og kontroll

Nkom viser til Lysne II-utvalgets rapport som foreslår et eget tilsyn for tilrettelagt innhenting. Nkom støtter Lysne II-utvalgets vurdering og foreslår at det opprettes et slikt tilsyn, og at det inntas i lovens kapittel 2. Nkom vil redegjøre for hvorfor det bør innføres et eget tilsyn i våre kommentarer til kapittel 7. Nkom mener at behovet for innføring av et eget tilsyn, i tillegg til EOS-utvalgets kontrolloppgaver, vil være avgjørende for å opprettholde tillit til at det føres et kontinuerlig tilsyn og en tilstrekkelig kontroll med innhenting og søk i elektronisk kommunikasjon.

Nkom foreslår ny § 2-11 med følgende ordlyd:

§ 2-11 Tilsyn for tilrettelagt innhenting

Tilsyn for tilrettelagt innhenting skal føre kontroll med at Etterretningstjenesten bare gjennomfører søk i henhold til rettens kjennelser, at korttidslageret og testdata ikke benyttes til etterretningsformål, og at de øvrige bestemmelser i kapittel 7 etterleves.

Tilsynet for tilrettelagt innhenting skal ha uhindret adgang til all informasjon, interne retningslinjer og prosedyrer, lokaler, utstyr, programvare, filteroppdateringer, aktivitetslogger og annet som benyttes for å gjennomføre virksomheten etter kapittel 7.»

Kapittel 7 Særregler for tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon

Nkom vil her vise til Lysne II-utvalgets forslag om et eget tilsyn for Etterretningstjenestens mulighet for tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon, som foretar fortløpende kontroll/overvåking av at den tilrettelagte innhenting foregår i henhold til lov, domstolens avgjørelser og Etterretningstjenestens retningslinjer.

Lysne II-utvalget foreslo at kontrollmekanismene skulle bestå av en domstol som skulle stå for forhåndsgodkjenninger, et tilsyn som overvåker bruken av tilrettelagt innhenting i nær sanntid samt at EOS-utvalget styrkes for å etterkontrollere Etterretningstjenestens bruk av tilrettelagt

innhenting. Videre skrev utvalget i sin anbefaling at tilrettelagt innhenting potensielt er svært personinngripende virkemiddel og utvalget ikke kan anbefale innføringen av tilrettelagt innhenting med svakere kontrollmekanismer og tekniske filteret enn det som er beskrevet i utvalgets rapport. Nkom gav i sitt høringssvar støtte til Lysne II-utvalgets anbefalinger.

Departementet har i lovforslaget foreslått å utelate et slikt eget tilsyn. En slik endring fra forutsetningene i Lysne II-utvalget reduserer kontrollmekanismene som utvalget satt som forutsetning for å anbefale innføring av tilrettelagt innhenting.

Lysne II-utvalget påpekte at tilsynet med tilrettelagt innhenting burde underlegges et annet departement enn Forsvarsdepartementet for å sikre uavhengighet av statsråden med konstitusjonelt ansvar for Etterretningstjenestens virksomhet. Utvalget foreslo å organisere tilsyn for tilrettelagt innhenting under Samferdselsdepartementet² på grunn av tilretteleggingsplikten for teletilbydere i Norge, og fordi innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon berører kommunikasjonsfriheten. Nkom er enig i Lysne II-utvalget og deres vurdering, og mener at kontrollopgaven må ligge til forvaltningsdelen av maktfordelingstrekanten, men under et annet departement enn Forsvarsdepartementet for å skape avstand til forsvarsministeren som har det konstitusjonelle ansvaret for Etterretningstjenesten. Nkom mener at det er viktig for tilliten til Etterretningstjenestens arbeid at det etableres et eget tilsyn underlagt et annet departement enn Forsvarsdepartementet.

Kontrollmyndighetens kompetanse er en viktig faktor. Departementet uttaler at kontrollen av tilrettelagt innhenting bør, så langt det lar seg gjøre, bygges på allerede eksisterende kompetanse og innretninger. I høringsnotatet viser departementet til at EOS-utvalget har lang erfaring med å kontrollere Etterretningstjenesten. Videre viser de til at utvalget og dets sekretariat den senere tid har styrket sin teknologiske kompetanse, blant annet gjennom opprettelse av en egen teknologisk enhet i sekretariatet. Samtidig kjenner EOS-utvalget Etterretningstjenestens systemer godt, og har direkte tilgang til disse.

Nkom ble av Lysne II-utvalget vurdert som mulig tilsynsmyndighet for tilrettelagt innhenting, og Nkom viser i den sammenheng til vårt høringssvar til utvalgets rapport. Nkom har som tilsynsmyndighet nødvendig kompetanse til å påta seg en tilsynsoppgave for tilrettelagt

---

² Fra 22. januar 2019 er Nkom besluttet underlagt Kommunal- og moderniseringsdepartementet

innhenting. Selve gjennomføringen av tilsynsoppgavene vil forutsette tilføring av tilstrekkelige ressurser.

Departementet problematiserer konsekvensen av at både Nkom og Samferdselsdepartementet er potensielle brukere av etterretningsinformasjon og kan formulere oppdrag til Etterretningstjenesten, og at Etterretningstjenesten og Nkom på enkelte områder samarbeider, blant annet i rammen av Ekomsikkerhetsforum.

Ekomsikkerhetsforum er et forum for å sikre at ekomtilbyderne får trusselinformasjon og annen sikkerhetsrelevant informasjon fra EOS-tjenestene og tjenestene skal få relevant informasjon fra tilbyderne. Et slikt krav til informasjonsdeling er inntatt i den nye sikkerhetsloven, jf. Prop. 153 L (2016-2017) Lov om nasjonal sikkerhet hvor det fremgår:

“En forutsetning for å kunne gjøre en tilfredsstillende vurdering, er at de ulike virksomhetene blir satt i stand til å forstå det til enhver tid gjeldende trusselbildet. Bestemmelsen må således ses i sammenheng med sikkerhetsmyndighetens plikt til aktiv rådgivning og veiledning, jf. § 2-2, og plikten til å legge til rette for tilgjengeliggjøring av trusselinformasjon og annen sikkerhetsrelevant informasjon, jf. § 2-3.”

Nkoms rolle som tilrettelegger mellom tilbyderne og EOS-tjenestene for utveksling av trusselinformasjon kan på ingen måte anses å være problematisk for en tilsynsrolle, slik departementet skriver i høringsnotatet. Nkom kan heller ikke se at Nkom eller Samferdselsdepartementet mulighet til å gi innspill til Etterretningstjenestens oppdrag fremstår som et forhold som kan bli krevende å håndtere slik departementet hevder.

Videre i høringsnotatet peker departementet på at sikkerhetsmessige forhold i valget av kontrollmyndighet taler for at den løpende kontrollen bør legges til EOS-utvalget. Hensynet til nasjonal sikkerhet taler etter departementets syn mot at et nytt organ gis innsikt i høygradert og ekstremt sensitiv informasjon om operasjoner, etterretningsmål, kapasiteter og metoder hos Etterretningstjenesten.

Nkom er av den oppfatning at sikkerhetsmessige forhold her uansett må veies opp mot en tilsynsfunksjon som styrker tillitten til Etterretningstjenestens arbeid. Etter Nkoms mening er risikoen ved å legge det til et kompetent tilsyn som allerede har rutiner og erfaring med behandle høygradert informasjon svært liten.

Til § 7-2 Tilretteleggingsplikt

Lovforslaget om tilretteleggingsplikten er ikke uproblematisk slik Nkom ser det. Innføringen av tilretteleggingsplikten gir tilbyderne en vid plikt til å tilrettelegge for Etterretningstjenesten uten at det i loven er knyttet formalkrav til hvordan og når plikten utløses og således uten krav til notoritet i beslutningene. Etter Nkoms mening er tilretteleggingsplikten potensielt så inngripende i forhold til kommunikasjonsvernet og i forhold til den tekniske infrastrukturen til tilbyderne, at det bør stilles strenge krav til notoritet rundt beslutninger om tilretteleggingsplikt. Det kan være naturlig å se hen til sikkerhetslovens bestemmelse om fremgangsmåten for å underlegge virksomheter loven. Sikkerhetslovens § 1-3 sier at et departement skal fatte vedtak om at loven helt eller delvis skal gjelde for virksomheter og at virksomhetene skal forhåndsvarsles om vedtak etter første ledd. Nkom mener at det bør stilles tilsvarende krav om vedtak og varsling når det gjelder tilretteleggingsplikten i lovforslagets § 7-2.

I lovforslagets § 7-2 fremgår det at tilretteleggingsplikten innebærer en plikt for tilbyder til å gi Etterretningstjenesten tilgang til kommunikasjon uten hinder av linkkryptering eller lignende kryptering som tilbyder kontrollerer. Nkom mener at det er uklart hva som ligger i begrepet «liknende kryptering som tilbyder kontrollerer». Det er viktig at tilretteleggelsesplikten er tydelig og at den ikke medfører en svekkelse av kryptering utover det som gjøres direkte på den grensekryssende kablen. For å ha tilstrekkelig kommunikasjonsvern og personvern mener Nkom at kryptering på tjenester og applikasjoner som tilbydere tilbyr ikke kan omfattes av loven. Nkom mener forøvrig at en endelig teknisk løsning for etablering og innfasing av tilrettelagt innhenting i Norge vil måtte utarbeides i dialog med tilbydere av ekomnett og ekomtjenester i Norge. Det vises her til gjeldende tilretteleggingsplikt for kommunikasjonskontroll etter ekomloven.

Nkom jobber helhetlig med tilsyn, dialog og myndighetskrav for å sikre forsvarlig sikkerhet i ekomnett- og tjenester. Etablering av tekniske innretninger i tilbydernes infrastruktur kan potensielt påvirke driftssikkerheten i tilbydernes nett og deres plikter etter ekomloven § 2-10 om at tilbyderne skal tilby elektronisk kommunikasjonsnett og –tjeneste med forsvarlig sikkerhet for brukerne i fred, krise og krig. Nkom vil understreke at kunnskap om hvordan tilrettelagt innhenting faktisk er implementert ute hos de ulike tilbyderne vil være viktig for Nkoms arbeid med å sikre forsvarlig sikkerhet i elektronisk kommunikasjonsnett og –tjenester, og foreslår derfor et tillegg i lovens § 7-2, 3. ledd. Videre vil det være nødvendig med en slik kunnskap for å kunne føre tilsyn med tilbydernes tilretteleggingsplikt.

Forslag til nytt tredje ledd i § 7-2:

Etterretningstjenesten skal underrette Nkom når tilbyderne får installert utstyr i egne nett for å tilrettelegge for innhenting av informasjon til Etterretningstjenesten. Nkom skal føre tilsyn med tilbyderens tilretteleggingsplikt.

Tilsynsaktivitet knyttet til tilretteleggingsplikten i ny lov om Etterretningstjenesten vil medføre behov for økte ressurser til Nkom.

Kapittel 8 Domstolskontroll med tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon

Nkom er enig i departementets forslag om at domstolen skal utøve forutgående domstolskontroll i saker vedrørende Etterretningstjenestens bruk av tilrettelagt innhenting. Dette vil etter Nkoms mening utgjøre en viktig rettssikkerhetsgaranti, der retten vil kunne foreta en forutgående kontroll og vektning av forholdsmessigheten i enkeltsaker.

Lysne II-utvalget understreket viktigheten av at domstolen har grunnleggende forståelse for etterretningsfaget og innsikt i etterretningsvurderinger og trusselbildet som ligger til grunn for anmodninger omsøk. Nkom er enig i dette, og støtter videre utvalgets vurdering i at antall dommere av sikkerhetsmessige hensyn vil måtte være begrenset, og at de vil måtte inneha etterretningsfaglig kompetanse, teknisk og operativ innsikt i tjenestens virksomhet samt i overordnede myndigheters styrings- og prioriteringsvirksomhet.

Det fremgår av § 8-3 i lovforslaget at retten kan beslutte muntlige forhandlinger, og at Etterretningstjenesten kan medbringe fagkyndige dersom dette anses nødvendig for å opplyse saken. Bruk av Etterretningstjenesten som fagkyndige vil etter Nkoms mening kunne bidra til å svekke domstolens uavhengighet. Nkom foreslår at retten bør styrkes med at det oppnevnes sakkyndige som er uavhengig av Etterretningstjenesten.

Kapittel 13 Ikrafttredelse og endringer i andre lover

Departementet har i høringsnotatet beskrevet Etterretningstjenestens behov for å kunne foreta tilrettelagt innhenting av informasjon fra personer eller virksomheter som opptre på vegne av fremmed makt i Norge. Dette kan gjøres ved inngrep i radiokommunikasjonsforbindelser mellom mobilt brukerstyr og mobilnettet ved bruk av falske basestasjoner, og innebærer et behov for å ta i bruk frekvenser som er tildelt andre. Departementet har foreslått to endringer som berører ekomloven § 6-2a om mobilregulert sone.

Nkom har følgende innspill til de foreslåtte endringene:

Til § 13-3 Endringer i andre lover

§ 6-2a første ledd nytt siste punktum

Etterretningstjenesten kan i særskilte tilfeller og i korte tidsrom uten tillatelse fra eller varsel til myndigheten ta i bruk frekvenser som er tildelt andre når dette er et strengt nødvendig tiltak for innhenting av informasjon rettet mot person eller virksomhet som omfattes av lov om Etterretningstjenesten § 4-2 første ledd.

Den foreslåtte endringen vil gi Etterretningstjenesten mulighet til å ta i bruk frekvenser uten tillatelse fra Nkom og uten å varsle myndigheten om bruken.

Frekvenser er en begrenset naturressurs og kan, i henhold til ekomloven § 6-2, kun tas i bruk etter tillatelse fra Nkom eller Samferdselsdepartementet. De mest verdifulle frekvensene, for eksempel frekvensene som benyttes til mobilkommunikasjon, tildeles ofte ved auksjon, hvor frekvensinnehaveren må betale et vederlag for en tidsbegrenset rett til å bruke frekvensene. Innehaveren av frekvensrettigheten skal i utgangspunktet kunne bruke frekvensene tilnærmet eksklusivt, men ekomloven § 6-2a er en særbestemmelse som gir politiet og NSM hjemmel til å ta i bruk frekvenser uten tillatelse fra Nkom. For NSM er adgangen begrenset til særskilte tilfeller og i korte tidsrom for forsvarlig sikring av konferanserom.

Nkom har ikke innsigelser til forslaget når det gjelder Etterretningstjenestens mulighet til å ta i bruk frekvenser som er tildelt andre. Nkom finner også at de begrensningene i ordlyden om at frekvensene kun kan tas i bruk i «særskilte tilfeller» og «korte tidsrom» og når det er et «strengt nødvendig tiltak» er i tråd med utgangspunktet om at frekvensene innehaberne har en tilnærmet eksklusiv rett til å bruke frekvensene, og at bruken av mobilregulert sone skal begrenses.

Nkom har imidlertid innsigelser mot Departementets forslag om at Etterretningstjenesten skal kunne ta i bruk frekvensene uten å varsle myndigheten om bruken. Forslaget er begrunnet i tungtveiende sikkerhetsmessige grunner, og at tjenestens inngrep med stor sannsynlighet ikke vil forårsake noen form for skadelig interferens for andre brukere av mobilnett.

Da § 6-2a første ledd ble tatt inn i ekomloven var dette blant annet for å gi politiet et eksplisitt rettsgrunnlag for å ta i bruk identifisering av kommunikasjonsanlegg som ny

etterforskningsmetode, gjennom tilrettelegging for frekvensbruk³. Forarbeidene presiserer at det er viktig at myndigheten til enhver tid er oppdatert om den faktiske etableringen av mobilregulerte soner, og det er derfor stilt krav om varsling så snart som mulig etter at frekvensene er tatt i bruk⁴. Metodene og utstyret som brukes for å opprette mobilregulert sone vil kunne påvirke dekningsgraden, sikkerheten og stabiliteten i nettene, og kan medføre begrensninger i sluttbrukerens mulighet til å kommunisere i en tidsbegrenset periode. Disse hensynene gjør seg også gjeldende for Etterretningstjenestens bruk av frekvensene, dersom de får et tilsvarende eksplisitt rettsgrunnlag for identifisering av kommunikasjonsanlegg som metode for rettet informasjonsinnhenting, slik politiet har i dag. Dette tilsier at Etterretningstjenesten skal varsle ekommyndigheten på lik linje med andre myndigheter.

En viktig del av Nkoms arbeid er knyttet til sikkerhet og beredskap i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester. For å ivareta dette ansvaret gjennomføres det kontinuerlig tilsyn og kartlegging av Norges viktigste infrastruktur for elektronisk kommunikasjon. Eiere av slik infrastruktur er pålagt å melde om hendelser i sine nett, slik at Nkom kan foreta en vurdering hvorvidt hendelsene krever videre oppfølging. I enkelte tilfeller ilegger Nkom eiere av infrastruktur sanksjoner i henhold til ekomloven. Av denne grunnen er det helt avgjørende at Nkom har oversikt over aktiviteten/frekvensbruken som er i nettene. Dersom Etterretningstjenesten oppretter mobilregulert sone uten å varsle om bruken i etterkant, vil ikke ekommyndigheten vite om hendelsene er forårsaket av lovlige eller ulovlig etablert mobilregulert sone. Dette vil gjøre det svært vanskelig å ivareta det ansvaret Nkom har etter ekomloven.

Idet kretsen av myndigheter som gis rett til å ta i bruk frekvenser uten tillatelse utvides med det nye forslaget, er det et tilleggsmoment som taler for å pålegge Etterretningstjenesten plikt til å varsle Nkom om bruken. Nkom mener derfor at også Etterretningstjenesten skal omfattes av varslingsplikten slik politiet og NSM er pålagt.

Nkom foreslår videre å begrense frekvensbruken til Etterretningstjenesten til metoden lovlig identitetsfangning, jf. ekomloven § 1-5 nr. 20. Slik ordlyden fremkommer nå, kan Etterretningstjenesten ta i bruk metodene for lovlig identitetsfangning og jamming, uten å varsle myndighetene om bruken. I høringsnotatet fremkommer det at det i all hovedsak vil være snakk om bruk av identitetsfangning og målrettet innhenting som metode, og ikke jamming, og Nkoms

³, Se Ot.prp. nr. 72 (2006-2007) s. 21.

⁴ Se Ot.prp. nr. 72 (2006-2007) s. 21 og s. 22

forslag synes derfor å være i tråd med Etterretningstjenestens bruk. Begrensningen bør komme klart til uttrykk i bestemmelsen.

Nkom foreslår følgende ordlyd i ekomloven § 6-2a første ledd siste punkt:

*Etterretningstjenesten kan i særskilte tilfeller og i korte tidsrom uten tillatelse fra myndigheten ta i bruk frekvenser som er tildelt andre **til identitetsfangning** når dette er et strengt nødvendig tiltak for innhenting av informasjon rettet mot person eller virksomhet som omfattes av lov om Etterretningstjenesten § 4-2 første ledd.*

Nkom foreslår følgende ordlyd i ekomloven § 6-2a andre ledd, første punktum:

*Politiet, **Etterretningstjenesten** og Nasjonal sikkerhetsmyndighet skal varsle myndigheten uten ugrunnet opphold etter at frekvenser som er tildelt andre, er tatt i bruk.*

§ 6-2a tredje ledd tredje punktum oppheves. Nåværende fjerde punktum blir tredje punktum.

Etter ekomloven § 6-2a tredje ledd kan Forsvaret og politiet søke om tillatelse til å opprette mobilregulert sone for øvingsformål. Tillatelsene skal være avgrenset i tid og gjennomføres i et nærmere avgrenset område. Tillatelser til Forsvaret kan kun gis til øvelser innenfor Forsvarets permanente øvingsområder.

Den foreslåtte endringen fra departementet innebærer at Forsvaret kan opprette mobilregulert sone for øvingsformål med samme begrensninger som politiet har. Forslaget er begrunnet med at Etterretningstjenestens behov for å øve med teknisk utstyr i Norge begrenses av ordlyden i bestemmelsen, slik at gjennomføringen av øvelsen ikke blir hensiktsmessig og realistisk. Det uttales videre i høringsnotatet at hensynene bak begrensningen er å skjerme sivile brukere av mobilnettet fra eventuell skadelig interferens, samt å beskytte frekvensenes rettighetshavere fra inngrep.

Nkom har forståelse for Etterretningstjenestens behov for å gjennomføre øvelser som er mest mulig lik en reell situasjon. I den forbindelse kan også Nkom se utfordringene knyttet til kravet om at Forsvarets øvelser skal gjennomføres innenfor Forsvarets permanente øvingsområder. Nkom er likevel svært skeptisk til den foreslåtte endringen om å oppheve dagens tredje punktum. Mobilregulert sone kan opprettes både ved lovlig identitetsfangning og jamming. Særlig for jamming, er det svært viktig å foreta en grundig vurdering av konsekvensene av dette, samt

å kunne varsle frekvensinnehaverne i god tid for å forhindre at de bruker ressurser på retting eller melder inn støyklager til Nkom. Selv om det er mest aktuelt for Etterretningstjenesten å opprette mobilregulert sone ved å benytte lovlig identitetsfanging som metode, kan det være at andre deler av Forsvaret har behov for å gjennomføre øvelser på andre måter, som tilsier at dagens ordlyd burde opprettholdes.

For å ivareta behovet til Etterretningstjenesten om å kunne gjennomføre øvelser som er mest mulig lik reelle situasjoner, og samtidig opprettholde begrensningen i dagens ordlyd, vil Nkom foreslå følgende ny ordlyd i ekomloven § 6-2a tredje ledd tredje punktum:

*Tillatelser til Forsvaret, **med unntak for Etterretningstjenesten**, kan bare gis til øvelser innenfor Forsvarets permanente øvingsområder.*

Med hilsen

Elise K. Lindeberg
avdelingsdirektør

Svein Sundfør Scheie
seksjonssjef

Dokumentet er godkjent elektronisk og ekspedert uten underskrift